

Borz Kovács Sándor élete és munkássága

Borz Kovács Sándor neve ismerősen csenghet azok számára, akik egy kicsit is ismerik a hazai dizájn történetét. Ha valakiről, hát Borzról igazán elmondható, hogy egy olyan belső erővel rendelkező, újra és újra hitet adó, magas fokú életszeretettel megáldott, szuggesztív egyéniség volt, akit különös személyiségének és a vele született tehetségének köszönhetően méltán emel legnagyobbjai közé a magyar formatervezés szakma. Teljesítményét még azok a kortársak is elismerték, akiknek teljesen más elképzelésük volt a szakmáról. Mindezek dacára csak elvétve olvashatunk Borz Kovács életéről, a szakmájában nyújtott teljesítményéről. A feldolgozatlanság oka részben a forráshiány lehet, hiszen a tárgyakon kívül, illetve a Vadas József Borzról írt tanulmányán kívül kevés Borzral kapcsolatos írott forrást találtam.¹ Hozzá kell tenni, hogy Pohárnok Mihály jóvoltából nemsokára hozzáférhetővé válik a Borz Kovács-hagyaték, ami kutatásom kiindulópontját jelentette. Kutatásom során olyan emberekkel beszélgettem (Ferencz Istvánnal, Csíkszentmihályi Péterrel, Pohárnok Mihállyal, Flamm Györggyel és nem utolsósorban Király Józseffel), akik szakmailag és emberileg is közel álltak Borzhoz.

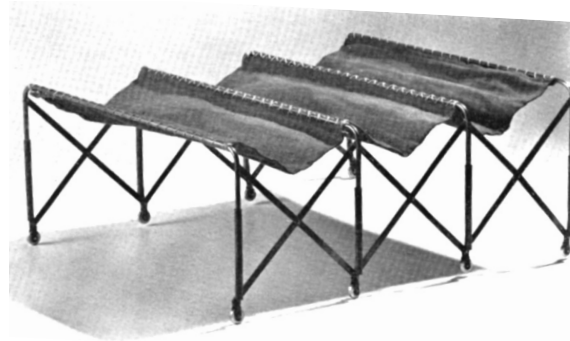
Azt mondom, hogy Borz, pedig a Borz csak ragadványnev, eredeti neve Kovács Sándor volt. A Borz nevet még jóval a főiskolás éve előtt kapta a hajviselete és fürge mozgása miatt. De volt egy másik neve is, amit a tanítványai ragasztottak rá a főiskolán. Ők csak Garabonciás diáknak hívták, mert szerintük úgy száguldott a főiskola folyosóján vadásztáskával a hátán, pipával a szájában, és úgy mosolygott hozzá a bogárfekete szeme, mint a mesék garabonciás diákjának. „Mindig nagy huzattal jött majd ugyanolyan nagy huzattal is távozott és örvényként húzta maga mögött mindazokat, aki szeretettek volna nyomába szegődni” – mesélték róla tanítványai. Jól lehet a személyisége valóban magával ragadó lehetett, elsősorban nem ez tette őt a hazai dizájn történetének elsőrangú szereplőjévé, hanem a kor szemléletéhez képest újszerű gondolkodásmódja, illetve problémamegoldó képessége, amihez egy páratlan műszaki készség is tartozott.

A 60-as években a belsőépítészet, tágabb értelemben pedig az emberi környezet korszerűsítésének lehetőségeire keresett és talált válaszokat. Olyan formatervezett, jól működő hétköznapi tárgyakat szeretett volna alkotni, majd sorozatban gyártatni, amellyel ésszerűbbé és emberibbé lehetett volna tenni a mindennapi életet. Nagy kihívást jelentett mindez, de makacsul hitte, hogy alkotásaival egy új életvitel-mintát tud adni, amely sorozat-gyártott tárgyak képesek lehetnek arra, hogy befolyásolják a társadalmi igényeket és a termékek minőségét. „Egy olyanfajta türelmetlenség, értelmes emberi türelmetlenség élt Borzban, hogy a múltat, az akkori jelenben is szirupos katyvaszos, nem mindig teljesen tiszta és jó értékű világot szerette volna valahogy tisztára mosdatni. És vadul csinálta a maga ötleteit, a maga világát, egyedül.”² Minderre alig pár év állt rendelkezésére a Főiskola elvégzése után, hiszen nagyon fiatal volt, mindössze 33 éves, amikor meghalt.

Alkotói tevékenységét tekintve Borz kreatív eredetisége a főiskolán kezdett kibontakozni. 1959-ben felvételizett az Iparművészeti Főiskolára. Ezekben az években a képzőművészeti irányultság hangsúlyosan jelen volt az Iparművészeti Főiskola oktatásában. Ezt bizonyítja, hogy olyan, a képzőművészethez kötődő tanszék működött a főiskolán, mint a díszítőfestő. Így

nem is meglepő, hogy az iparművészeti főiskola felvételijére a hallgatók többsége komoly képzőművészeti előtanulmány után jelentkezett, a hagyományos esztétikai elvárások, a megfelelő rajztudás és formaérzék birtokában. Borz ettől egy merőben eltérő szemlélettel érkezett a felvételire, ami a rajzaiban is markánsan megmutatkozott. Társaihoz képest, akik képzőművészeti oldalról közelítettek egy-egy feladathoz, ő nem redukálta le a tervezést kizárólag formaproblémákra, hanem tervező iparművészként munkáiban a fizikai használhatóságon, a megfelelő technika- és anyagválasztáson volt a hangsúly. Lehet, hogy Borz Kovács Sándor tervezői magatartása is másféleképpen alakult volna, ha az édesapjától kapott útravaló nem határozza meg ilyen erőteljesen a gondolkodásmódját. Apja gépészmérnök volt, nevéhez fűződik egy szenzációs szabadalom, amit róla neveztek el, az úgynevezett Kovács-motort. Az általa irányított Fehérvári úton működő Kovács-féle kismotor- és gépgyárban folyó munkákba Borz már kicsi korától kezdve besegített. Mindez azért fontos, mert egész fiatalon közel került ahhoz a konstruktóri szemlélethez, belelátott azokba a gyártási folyamatokba, amelyek egy korrektebb és matematikailag pontosabb tervezésre neveltek. „Tudta mi a lakatosmunka, tudta mi a poliészter munka, ezeket a részterületeket pedig sokkal jobban érezte, mint mások.” Nem esztétikai, hanem tartalmi kérdést csinált a tervezési folyamat során, ahol nagyon alaposan és részletesen végiggondolt minden egyes apró részletet, csomópontot. Ez az, amiben egyedülálló volt ekkor.

Csakhamar feltűnést is keltett tanárai és a társai körében a hagyományostól eltérő gondolkodásmódjával és szokatlan ötleteivel. Társai ugyan kezdetben meglepődtek Borz ákombákomnak tűnő, erős vonalakkal megrajzolt maszatos ábráin, és furcsa rajzstílusán, ahogy minden egyes vonalnál eltörte a 6/B-s Versatilja hegyét, amikor cseppet sem finomkodva, inkább erős gesztusokkal és puha vonalakkal rajzolta konstrukcióit. Igaz, Borz sosem tanult korábban rajzolni, ezért rajzstílus kezdetben visszatetszést keltett, de az hamarosan kiderült mindenki számára, hogy az évfolyamon Borz volt az egyetlen, aki tudta, hogyan kell az adott feladatot úgy megoldani, hogy abból adott esetben egy gyártásra alkalmas tárgy szülessen. És a működőképesség, a funkció szempontjából Borz verhetetlennek bizonyult a többiekkel szemben, mert az ő tárgyai már a kezdet kezdetén okos és eredeti szerkezetek voltak. Jó példa erre a főiskola első évében tervezett összecusukható óvodai ágy-terve (1. kép), virágtartói, telefonfülke-terve vagy a diplomamunkája, amely a Főiskola történetében

1. kép: Óvodai ágy terve. Fotó: Vadas József

is egy kiemelkedő teljesítmény volt. Itt ugyanis egy iparművészeti főiskolát tervezett a Kiscelli Kastély közelébe. Tudni kell Borzról, hogy nagyon alapos ember volt. A diplomamunka készítése közben módszeresen végigjárta a tanszékeket, például a textilműhelyben fölmérte az összes gépet, a gépek teljesítményét. A kerámia tanszéken figyelembe vette az összes felmerülő technológiai kérdést, hol kell kemencének lennie, hogy kéne megfelelően csoportosítani az energiaigényes üzemszerveket. Az asztaloműhelytől a kollégiumig bezárólag minden apró részletet, minden folyamatot felmért a tanszékeken zajló tevékenységekről. Ez a diplomamunka megelőlegezte a későbbi tervezési módszerét, hiszen már itt is a kirajzolódó összefüggések és kölcsönhatások szem előtt tartásával egy működő és egymással összefüggő rendszert hozott létre. Valószínűleg azóta sem volt ilyen alaposan felmérve a főiskola.

Borz ezzel a konstruktóri gondolkodásmódjával folyamatosan tágitotta, feszegette a korabeli formatervezés lehetőségeinek határait. Az a mondat, amit a korábbi tervezők olyan sokszor hallottak, hogy nem lehet valamit megcsinálni, ez a „nem lehet” kifejezés Borz esetében sokat veszített egyértelműségéből. Hozzá kell tenni, hogy tervezői magatartása is újszerű volt az őt megelőző generációhoz képest. A Borz előtti generáció nagy alakját, Király Józsefet idézve: „Borzban volt valami olyan türelmetlenség, nem minket bántó, tehát önmagához képest is egy ilyen kirobbanó, gyors gondolkodású, hirtelen döntő, nem hirtelenkedve, hanem hirtelen, rögtön, pontosan döntő figura volt. Ami azért volt meglepő, mert mi tele voltunk betojással, meg félelemmel és olyan fajta kételkedéssel, hogy Ūristen, most azt mondták, hogy csináljuk ezt vagy azt és nem mertünk ellenszegülni.”³

Szrogh György építész – aki szárnyai alá vette Borzot a főiskolán – monográfiájának egy részlete jól példázza Borz alkotói magatartását, hogy bárkivel szemben ki mert állni az igazáért, másfelől rámutat arra, hogy ő a hatvanas évek közepén már egy másfajta koordináta rendszerben gondolkodott, mint akár tanárai, akár társai a főiskolán. A történet szerint Borz egyszer beszánguldott a tanszéki szobába, hogy tanácsot kérjen Németh István tanár úrtól, egy bútortervezési lehetőségről. Németh nyílt szavakkal és nem is túl finom modorban lehordta Borz tervét, aki az érvek hatására kezdett összemenni, mint egy labda, amibe gombostűt szúrnak. Egyszer csak Borz, amikor már teljesen összecsuklott és összeroppan Németh érve hatására, rácsapott az asztalra, és erőteljes hangon azt felelte, hogy: „De akkor is!”⁴ Ez a makacs ragaszkodás az általa elképzelt dolgokhoz végig jellemző maradt Borzra. Mindig hitt valamiben, ezt pedig meg akarta csinálni mindenáron, és előbb-utóbb rájött a hogyan-ra is. Csak kezdetben még nem volt meg a teljes fegyvertára hozzá. De a vérében volt, hogy a dolgokat meg lehet oldani és meg is kell oldani. Ez egy nagyon fontos tervezői magatartás. Fantasztikus erő. És nyilván a két ember között – Németh és Borz között – a félreértést az okozta, hogy Borz már kiszakadt abból a hagyományos rendszerből, amibe Németh még beletartozott.

A személyes újdonságkeresés, a felfrissülés vágya mozgatták képzeletét. És ezt az újdonságkeresést tanára is támogatta, hiszen Szrogh is, akárcsak Borz hitte, hogy részesei, esetleg befolyásolói lehetnek egy folyamatnak, amely során az a sok tiszta gondolat, amely eddig csak a dohányfüstös hallgatói szobák falai közé szorult, végre megvalósulhat. Borz úgy érezte, hogy azok a ragyogó elméletek, amelyek eddig csak papíron, az anyagi hordozóktól elválva léteztek a kivitelező diktálta kötöttségek miatt, most végre teret nyerhetnek maguknak. Ráértett a lehetőségre, de nemsokára tapasztalnia

kellett, hogy a nagyszerű és tiszta gondolatok megvalósítására még várni kell, hiszen alapvető dolgok hiányoztak a megvalósításukhoz. Ilyen alapvető hiányosság volt, hogy a főiskola nem volt felszerelve korszerű gépekkel a 60-as években és ezek hiányában nem folyhatott korszerű oktatás az iskola falain belül. Így elmondható, hogy a főiskolai építész-belsőépítész oktatás Borzék idejében teljesen kézműves jellegű volt. Király Józsefet idézve, „olyan 6B-s.”

Ugyanígy probléma volt, hogy nem volt élő kapcsolata a tanszéknek a korszerű gyártóberendezésekkel működő bútorgyárakkal sem. Csoportos látogatások voltak, de ez kevés volt. Vagyis elméletben sok mindent megtanulhattak a diákok, de ha konkrét tervezésre került sor, akkor alapvető technológiai szempontokkal nem voltak tisztában. Borzra mindez nem volt jellemző. Őt a technológiai, szerkezeti, funkcionális dolgok izgatták, a részletproblémák, hogy hogyan lehetne a részt és az egész harmonikus egységbe forrasztani, és mindezt az emberi használatra a legalkalmasabbá tenni. A tárgyban rejlő humánium, a valós emberi igények kiszolgálására törekvés, a tárgyak ésszerű használhatósága, az alaposan átgondolt funkciók jellemezték Borz munkáit. Bútorterveinél elsősorban nem az egyedi igény dominált, hanem olyan típusbútor megszerkesztésére törekedett a főiskolás éveitől kezdve, amelyek tömegigényt voltak képesek kielégíteni.

Ezzel szemben a főiskola elvégzése után Borz számára képtelenség volt tervező iparművészként megalkuvás nélkül beépülni a bútorgyárakba. Miután ezek az üzemek nagyjából azonos gépekkel voltak felszerelve, hiába fejlesztették a hatvanas évek végén a gyárakat, az azonos gyártási technológiának köszönhetően igencsak színtelenné, homogénné váltak a gyárakból kikerülő termékek. Ha valaki egyedi formavilágú tárgyat szeretett volna ezekben az időkben vásárolni, akkor ezt a Képcsarnok és az Iparművészeti Vállalat boltjaiban tehetette meg, ahol az iparművészek zsűrizett alkotásait árulták, köztük Borzét is.

Sikeres felvételijének évében minden jelentkezővel aláíratottak egy papírt, amiben kötelezték a leendő hallgatókat, hogy az iskola elvégzése után vidéken folytatják munkájukat. Így érkezett meg 1964-ben Borz a szegedi Csongrád megyei Tervező Irodába. Első munkája a csongrádi Zeneiskola belső tereinek felújítása volt. Ezt a megbízást követte a hódmezővásárhelyi üzletsorok belsőépítészeti kialakítása. A későbbi eredmények tekintetében a két hivatalos megbízásnál fontosabbak voltak Borz első tárgy-kísérletei. A Szegeden összegyűlt baráti társaság kezdetben megmosolyogta Borz ötletét, amikor összevásárolt mindenféle kész műanyag terméket, például tejes kannát, és ezeket a műanyag-termékeket átfúrva, átlukasztva lámpákat konstruált belőlük. Itt jött be először Borznál az a gondolat, amit később a lámpacsaládjainál fejleszt majd ki, hogy bizonyos elemek különféle állapotából, azok módosításával új tartalmakat hozzon létre.

Nagyszerű társaság verbuválódott a szegedi Csomitervényben (Csongrád-megyei Ipari Tervezőiroda) Borz körül, építészektől, belsőépítészektől. De ez a szellemi műhely azon nyomban felbomlott, mihelyt Borz meghívást kapott Szrogh Györgytől a főiskola tanársegédi állásra 1966-ban. Figyelemre méltó tanári gárda vette körül, hiszen ezekben az években ott tanít a főiskolán Jurcsik Károly, mellette a teljesen eltérő gondolkodásmóddal bíró Makovecz Imre, illetve a mesterek, Szrogh György és Németh István, valamint tanársegédként Csikszentmihályi Péter és Rubik Ernő. És megint szerencsésen játszotta a sors Borz kezére a lehetőségeket, mert most már, mint tanársegéd felvetette a kísérleti műhely beveze-

tésének lehetőségét a belsőépítész oktatásba, hogy ezzel is a tervezés korszerűbb, gyakorlatiasabb oldalára helyezze a hangsúlyt. A Borz által szorgalmazott változás szerencsésen találkozott az akkori rektor, Pogány Frigyes szándékával, aki szerette volna a főiskolai oktatást átstrukturálni. A Borz által bevezetett műhelygyakorlaton különféle anyagkísérleteket végeztek a hallgatók és sikerült elérnie, hogy néhány korszerű gépet megvásároljon a főiskola, amit szintén használhattak az órán a diákok. Ez a kísérleti műhely azóta is szerves része a főiskolai tantervnek, aminek létrejötte tehát Borz elvitathatatlan érdeme. A főiskola kísérleti műhelyében 1966-tól csupa olyan kísérleti tárgy született, amivel Borz is foglalkozott a saját, otthoni, Tűzoltó utcában berendezett műhelyében. Volt ott papírszék, görgő-kísérlet, különféle fémmunkák. Borz írásában olvashatunk arról, mennyire fontosnak tartotta ezt a kísérleti műhelyt, így ír róla: „Egy magas szintű tervezés bázisává válhatna, ahol a vázlat érlelése a prototípus” elkészítéséig folyna. „Ide eljutni azonban az építészet és a tárgyak világában egyaránt csak társakkal remélhető, s ebben a Főiskola szerepe, mint a jövő generációinak nevelője-elvitathatatlan. A társak teammé szerveződésének legfontosabb eszköze pedig a munkák valódi értékének megfelelő elismerése és oktatása, mely kiválasztaná a tervezők leghatékonyabb rétegét.”⁵

Mint tanársegéd részt vett az elméleti oktatásban is, korrigálta a főiskolások munkáit, de mindig sietett, nem volt ideje arra, hogy minden hallgatót végig korrigáljon. Különbösen is csak azokhoz a hallgatókhoz volt türelme, akikben volt spiritus, szenvedély. Akiknek érdemes volt valamit mondani. Borz tanítványaitól tudom, hogy miután leült melléjük korrigálni, nem tudták nem észrevenni, hogy a Borz Kovács hatalmas kezein mindig olajfoltok, sérülések nyomai látszottak. Ennek oka az volt, hogy tanítás után mindig rohant az otthoni műhelyébe dolgozni, ahol az édesapja segített neki. És azért járhatott szabadon ki-be a főiskolán, azért vette őt körül a védelem a tanszékvezető, Szrogh György részéről, mert Szrogh úgy gondolta, hogy ezé a fiúé lesz majd a jövő, és amit Borz akkor csinált ebben a kicsi műhelyben, az a magyar formatervezést tekintve sorsfordító lesz. Borz azon fáradozott, hogyan lehetne műhelyében kisipari körülmények között sorozatgyártás természetű és magas izléskultúrával bíró tárgyakat létrehozni itthoni alapanyagokból. Műhelye nem volt felszerelve olyanfajta célgépekkkel, amelyek alkalmasak tették volna a nagyüzemi gyártás feltételeit, és jóval könnyebbé és gyorsabbá tették volna munkáját. De a rossz körülmények és a rossz hatások ellenére kitartóan hitt abban, hogy minden tárgy, amit műhelyében csak a prototípusig vagy a kis szériagyártásig tudott kifejleszteni, mihelyt sorozatgyártásra kerülnek, képesek lesznek a korszak által felvetett társadalmi igényekre értelmes választ adni. Vagy ahogy ő fogalmazott: „...az ember és a környezet állandó kölcsönhatásából létrejövő mozgást a tudatos jobb irányba terelni.”⁶ Ugyanakkor elismerte, hogy ezek a tárgyak magukon viselik műhelye kötöttségének nyomait, „a speciális kis szériájú gyártás típusjegyeit.”⁷ Ami azt jelenti, hogy ilyen kisipari üzemből ugyan az elvét meg lehetett konstruálni egy nagyüzemi gyártásra szánt tárgynak, de nem úgy kell elkészíteni, mint a nagyüzemből sorozatgyártásra kész terméket, mert mások az eszközök, a technikai feltételek.

Itt a műhelyében készült el a formailag is nagyon kiérlelt, nagyon kiszámított, szórt fényt adó Rizike nevet viselő lámpacsalád (2. kép). A 25 cm átmérőjű lámpatestnek óraüveg volt az alja és volt egy kis pereme, amit az állékonyság és a látvány miatt készített. Ez a visszaperemezett szél jelölte meg

2. kép: Rizike. Fotó: Vadas József

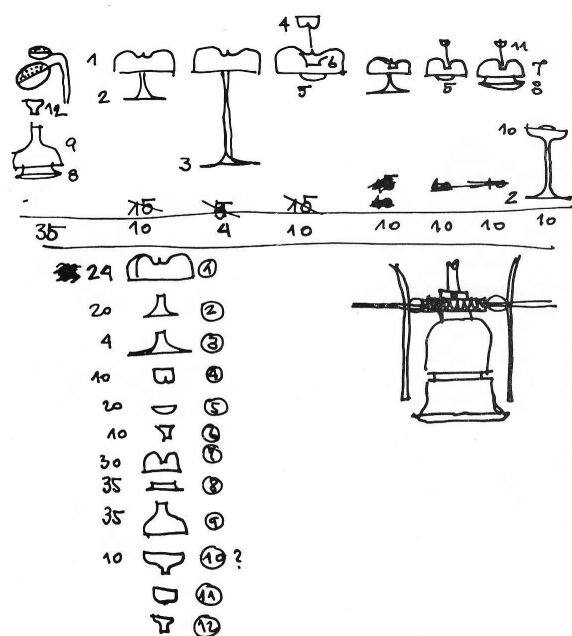
azt a vastagságot, amely megfelel a nagyüzemi gyártás során az eredeti anyagvastagságnak.

Itt készült az 5 tagból álló függőlámpacsalád, a Toboz, illetve a csövázás ülő- és asztalgarnitúrája. A bolygó kerék egy különös találmánya volt. Az aszimmetrikus felfüggesztésű görgőnek a megfelelő kialakítása egy hatalmas műszaki problémát jelentett, jóllehet látszólag csak egy forgó kerék-részletről van szó. De ahhoz, hogy a szék stabil legyen, hogy ez a bolygó kerék úgy görgesse a széket, hogy az ne fusson ki az ember alól, ehhez találta ki azt a szerkezeti megoldást, hogy egy függőleges és egy ferdén futó tengelyt egy rúdban egyesített, ami a kerékbe futott bele.

A műhelyében tervezte a fotelagyát is (3. kép). Ennek a többfunkciós bútornak a lényege, hogy a megfelelő irányba mozdítva a bútor akár fotelként, akár fekvő alkalmaságként lehessen használni. De ugyanitt készült a poliuretán habból szilárd kéreggel kivitelezett piros karosszéke is tanítványa, Ferencz István közreműködésével. És ugyanitt készültek szériában a híres Vargánya lámpái is (4. kép). Óriási ugrás, egy hősi küzdelem volt a részéről, amit ő ebben a műhelyben létrehozott. Ebben az időben, annak a határait feszegette, amit egy ember ilyen körülmények között elérhet.

3. kép: Szétszedhető fotel. Fotó: Vadas József

4. kép: Vargánya lámpacsalád terve. Fotó: Vadas József

Borz példaértékűnek tekintette a finn tárgykészítést, és lehetőséghez mérten szerette volna ezt a kis házi üzemet olyan tulajdonsággal felszerszámolni, amely képes arra, hogy felvegye a finn tárgykészítéssel a versenyt. A skandináv hatás nem Borz Kováts Sándornál jelentkezett elsőként. Az öt megelőző építészgeneráció tagjai a 2. világháborút követően, Dániából Magyarországra hazatérve már magukkal hoztak egy északi, skandináv fertőzést. Nyilván Borz ismerte ezeket az építészeti elveket. Amiben viszont az ő gondolkodásmódja újszerűnek mondható, hogy abban az időben ilyen konkrétan senki nem gondolkodott azon, hogy egy magas szintet elért finn ipari gyártáshoz, esztétikához hasonló színvonalat célozzon meg a tárgytervezés területén Magyarországon.

Érdekességként meg kell említeni Borz finnországi utazását 1968-ban. Mielőtt elutazott volna, megtanult finnül. Arra gondolt, hogy akkor tud közel kerülni egy kultúrához, ha megtanulja a nyelvüket. És igaza lett. Mert igazán úgy lehetett bejutni a finn lelkülethez, ha az ő nyelvükön szóltak meg. Látták azt a szeretetet és erőfeszítést, ami ebből a gesztusból eredt. A fiatal magyar tervező nagyon jól érezte magát egy olyan országban, ahol a nagy földrajzi távolság ellenére is hasonló konstruktív tárgytervezői gondolkodással találkozott. Miután hazatért rengeteget mesélt Yrjö Kukkapuro munkáiról, módszereiről, mert Kukkapuro egyszerű, tiszta funkcionalitása rendkívül közel állt Borzhoz.

Tárgyai 1969-ben szerepeltek a Fiatal Iparművészek tárlatán az Iparterv kiállítótermében, 1970-ben az Ernst Múzeumban rendezett országos belsőépítészeti kiállításon, 1972-ben kilenc művésztszával együtt, a Magyar Design bemutatóján a Fészek-klubban, a Tíz kísérlet című tárlaton, amelyet Vadas József a „hazai dizájn premierjének”⁸ nevezett.

Élete utolsó éveiben ő is részt vett a házyári konyha-programhoz kapcsolódó kutatásban, de nem sokkal a kutatás elkezdése után, 1973 januárjában meghalt. A megálmodott cél, hogy termékei sorozatgyártásra kerüljenek az ő életében nem valósultak meg. Hitt szakmájának társadalmi jelentőségében és egy olyan eljövendő korban, amikor majd a gyártó üzemek

a gazdasági kényszer hatására belátják, hogy a piacon csak magas szintű használati értékkel rendelkező termékek előállításával maradhatnak életképesek.

Ez a fantasztikus alkotói folyamat váratlanul és hirtelen szakadt meg. A korra jellemző kérdések foglalkoztatták, amely problémákat merész és előremutató elképzelésekkel igyekezett megválaszolni. A válaszok jóval túlmutattak saját korának lehetőségein. Természetes tehetségének és magabiztos ítélőképességének birtokában tiszta, érthető képletekben gondolkodott. Életműve megkerülhetetlen teljesítmény a hazai dizájn történetével foglalkozók számára, hiszen Borz egy gyönyörű tűzijátéka volt a magyar dizájn történetének.

Jegyzetek

- 1 VADAS József: *Borz' Kováts Sándor*. In: *A művészi ipartól az ipari művészetig*. Szerk. NAGY Ildikó. Budapest, Corvina Kiadó, 1979. 83–92.
- 2 Elhangzott 2009. október 4-én a Király Józseffel történt beszélgetésen.
- 3 Elhangzott 2009. október 4-én a Király Józseffel történt beszélgetésen.
- 4 SZROGH György: *Vallomások*. Budapest, Kijarat, 1999. 30.
- 5 BORZ KOVÁTS Sándor: *Egy designer Magyarországon*. Önéletrajzi írás.
- 6 Uo.
- 7 Uo.
- 8 VADAS József: *Mindennapi dizájn. Egy 68-as bútor*. In: *Kritika*, XXXVII. 11. sz. 2008.

The Life and Art of Sándor Borz Kovács

Borz was not only a man of great internal power, but he also had a cheerful attitude towards life. Due to his extraordinary personality and his outstanding talent he is justly considered as one of the most gifted designers.

During the 1960s he did research into interior design and as a consequence mainly dealt with the modernisation of human surroundings. His desire was to create and mass-produce objects which would make life more comfortable. Although aware of the scale of his ambition, he firmly believed that through his creations he could give rise to a new kind of life-style in which his high-quality mass-products would meet the needs of society.

He attended the School of Applied Arts from 1959 to 1964. He was soon taken notice of due to his successful and original early inventions. Throughout his entire life Borz tried to widen the existing boundaries of designing. After graduating he worked as an assistant lecturer and focused on broadening his theoretical knowledge of design to serve as the basis for his practical-mindedness. He introduced workshop lectures and persuaded the college to acquire up-to-date machines. Since his workshop lacked any appropriate equipment for large-scale production, his chief concern was how to produce hand-crafted objects on a mass level. Despite unsatisfactory conditions, Borz firmly believed that any object could be mass-produced and become commonly used. In this his ideal was the Finnish production.

Among his inventions the 'Rizike' (radiating diffuse light) and the 'Vargánya' lamp family are of significant importance, not to mention his table-settee combination. Not only did he want to address the problems of his contemporaries but also come up with solutions that would satisfy later generations as well.